

Nr 1

Sammansatta bevillnings- och tredje lagutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 3 januari 1967 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 10, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten.

Beträffande *propositionens huvudsakliga innehåll* må här anföras följande.

I propositionen föreslås att den som under tiden den 1 mars 1967—den 30 september 1968 sätter i gång vissa byggnadsarbeten skall betala en investeringsavgift motsvarande 25 % av byggnadskostnaden.

Författningsförslaget är av följande lydelse.

Förslag till Förordning

om investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten

Häri genom förordnas som följer.

1 §.

För byggnadsarbete, som igångsättes under tiden den 1 mars 1967—den 30 september 1968, skall investeringsavgift erläggas till staten, om arbetet avser

bensinstation, reparationsverkstad för motorfordon, parkeringshus eller sådan parkeringsanläggning som ej inrättas i anslutning till ny bostadsbyggelse;

hus som helt eller till huvudsaklig del inrymmer butiks-, kontors- eller banklokaler;

kommunal förvaltningsbyggnad;
byggnad som helt eller till huvudsaklig del inrymmer kyrkliga eller andra samlingslokaler eller nöjeslokaler;
sporthall eller annan idrottsanläggning;
bostadshus som är avsett uteslutande för fritidsändamål, när arbetet ingår i ett byggnadsföretag som omfattar mer än ett sådant hus eller när huset genom arbetet erhåller en bostadsyta överstigande 80 kvadratmeter.
Investeringsavgift erlägges icke för arbete, som avser installation av elektriska ledningar eller andra elektriska anordningar, eller för måleriarbete eller arbete, som avser mindre komplettering (s. k. lapparbete) av befintlig värme-, vatten-, avlopps- eller ventilationsanläggning, när arbetet icke har samband med annat byggnadsarbete. Avgift erlägges ej heller för reparations- eller underhållsarbete, om sammanlagt högst tre personer sysselsättes för arbetet.

2 §.

Investeringsavgiften erlägges av den för vars räkning arbetet utföres (byggherren).

Om för visst byggnadsarbete finnes flera byggherrar, svarar de solidariskt för investeringsavgiften. Har byggnad eller annan anläggning som avses med avgiftsbelagt arbete bytt ägare innan arbetet slutförts, är även den nye ägaren att anse som byggherre.

Staten erlägger icke investeringsavgift.

3 §.

Investeringsavgiften utgår med 25 procent av byggnadskostnaden för arbete enligt 1 § första stycket. Avgiften avrundas nedåt till helt hundratal kronor och erlägges till länsstyrelsen.

Preliminär avgift utgår med 25 procent av den beräknade byggnadskostnaden. Slutlig avgift fastställs sedan arbetet slutförts.

4 §.

Den som avser att igångsätta avgiftsbelagt byggnadsarbete skall innan arbetet igångsättes lämna skriftlig deklARATION med uppgift om den beräknade byggnadskostnaden till länsstyrelsen i det län där byggnadsplatsen är belägen. Länsstyrelsen fastställer preliminär avgift och förelägger byggherren att inbetala denna omgående eller, om arbetet icke igångsatts, senast när det igångsättes.

Om byggherren begär det, meddelar länsstyrelsen särskilt beslut huruvida visst byggnadsarbete är avgiftsbelagt eller icke.

5 §.

Sedan avgiftsbelagt byggnadsarbete slutförts, skall byggherren omgående lämna länsstyrelsen deklARATION med uppgift om den verkliga byggnadskostnaden. Länsstyrelsen fastställer den slutliga avgiften. Om den slutliga avgiften överstiger den preliminära, förelägger länsstyrelsen byggherren att omgående inbetala det överskjutande beloppet. Överstiger den preliminära avgiften den slutliga, förordnar länsstyrelsen om återbetalning eller avkortning av överskjutande belopp.

Slutlig avgift fastställs senast inom två år efter utgången av det år då arbetet slutfördes. Fastställs icke slutlig avgift, anses den preliminära avgiften som slutlig.

6 §.

Om länsstyrelsen får kännedom om att avgiftsbelagt byggnadsarbete igångsatts utan att deklaration lämnats, infor drar länsstyrelsen deklaration med uppgift om den beräknade byggnadskostnaden, fastställer preliminär eller, om arbetet slutförts, slutlig avgift och förelägger byggherren att omgående inbetala avgiften. Om byggherren begär det, meddelar länsstyrelsen särskilt beslut att arbetet är avgiftsbelagt.

7 §.

Byggnadsarbete anses igångsatt när det påbörjats på byggnadsplatsen. Det anses slutfört när anläggningen i huvudsak tagits i bruk för sitt ändamål. Har arbetet utlämnats på entreprenad, anses det slutfört senast när den slutliga ekonomiska uppgörelsen skett, dock ej senare än ett år efter det år då slutbesiktning sker.

Om byggnadsarbete nedlägges eller avbrytes för att återupptagas först senare än ett år därefter, anses arbetet slutfört när det nedlades eller avbröts. Återupptages arbetet sedan mer än ett år förflutit, anses nytt arbete vara igångsatt.

8 §.

Byggherre är skyldig lämna länsstyrelsen alla de uppgifter som behöves för tillämpningen av denna förordning. Lämnas icke tillräckliga uppgifter om byggnadskostnaden, uppskattar länsstyrelsen denna till skäligt belopp.

9 §.

I byggnadskostnaden för arbete, som byggherren utför i egen regi, inräknas även skälig andel av s. k. indirekt byggnadskostnad t. ex. administrationskostnad. Hänsyn tages dock icke till ränta på eget kapital. Har byggherren för arbetet använt virke från egen fastighet eller tillgång som varit avsedd för omsättning eller förbrukning i annan rörelse än byggnadsrörelse, inräknas virkets eller lagertillgångens saluvärde i byggnadskostnaden. Investeringsavgift inräknas icke i byggnadskostnaden.

10 §.

Bestämmelserna i upphördsförordningen den 5 juni 1953 (nr 272) om indrivning av skatt äger motsvarande tillämpning vid indrivning av investeringsavgift.

11 §.

För fastställande av investeringsavgift får granskning ske av byggherres bokföring enligt vad förste taxeringsintendenten bestämmer. Taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623) äger därvid motsvarande tillämpning.

12 §.

Har någon i samband med avgiftsbelagt byggnadsarbete vidtagit åtgärd som kan antagas ha tillkommit i syfte att undgå eller erhålla lindring i investeringsavgiften, fastställes sådan avgift som om åtgärden icke vidtagits.

13 §.

Om ansvar i vissa fall för den, som lämnat oriktig uppgift i deklaration enligt denna förordning eller handling som hör till sådan deklaration, gäller bestämmelserna i skattestrafflagen den 11 juni 1943 (nr 313).

Förekommer anledning att antaga att oriktig uppgift i deklaration eller handling som avses i första stycket kan medföra ansvar enligt skattestrafflagen, skall länsstyrelsen anmäla det till åklagare.

14 §.

Taxeringsförordningens bestämmelser om skyldighet att sörja för att underlag finnes för deklarations- och uppgiftsskyldighetens fullgörande och för kontroll därav samt om ansvar för den som åsidosätter denna skyldighet eller som icke avger självdeklaration eller avger bristfällig sådan äger motsvarande tillämpning i fråga om investeringsavgift. Allmänt åtal får väckas endast efter anmälan av länsstyrelsen.

15 §.

Mot länsstyrelsens beslut enligt 4—6 §§ föres talan genom besvär hos kammarrätten. Besvär skall vara inkomna till kammarrätten inom två månader från det klaganden fick del av beslutet. Mot kammarrättens utslag får talan icke föras.

Har talan förts mot länsstyrelsens beslut, får länsstyrelsen medge ansstånd med inbetalning av investeringsavgift helt eller delvis.

16 §.

Om läget på arbetsmarknaden påkallar det eller andra synnerliga skäl föreligger, kan Konungen medge befrielse från investeringsavgift helt eller delvis.

17 §.

Vid inkomsttaxeringen får avdrag icke ske för investeringsavgift. Sådan avgift får ej heller inräknas i anskaffningskostnaden vid beräkning av avdrag för värdeminskning på anläggningen i fråga.

18 §.

Den som hos länsstyrelsen eller annan myndighet tagit del av uppgift som lämnats på grund av bestämmelse i denna förordning får ej obehörigen yppa dess innehåll. Bryter någon häremot, dömes till böter eller fängelse i högst ett år. Allmänt åtal får väckas endast efter angivelse av målsägande.

19 §.

De särskilda kostnader som föranledes av fastställandet av investeringsavgift bestrides av statsmedel.

20 §.

Närmare föreskrifter för tillämpningen av denna förordning meddelas av Konungen.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Byggnadsarbete, som igångsatts under tiden den 12 januari—den 28

februari 1967 utan att erforderligt igångsättningstillstånd meddelats enligt lagen den 31 maj 1963 (nr 268) om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete, anses vid tillämpning av denna förordning igångsatt den 1 mars 1967.

Till behandling i detta sammanhang har utskottet upptagit följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 20 av herr *Svenungsson* och II: 23 av herr *Fridolfsson* i Stockholm och *Werner*, vari hemstälts, att riksdagen måtte avslå proposition nr 10 i vad avser investeringsavgift vid byggnation av samlingslokaler för religiös verksamhet;

2) de likalydande motionerna I: 97 av herr *Gösta Jacobsson m. fl.* samt II: 135 av fru *Sundberg* och herr *Turesson*, vari hemstälts, att i förordningen om investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten bestämmelse infördes om undantag från investeringsavgiften för sådana arbeten på bensinstation, som företages med anledning av högertrafikomläggningen och som av högertrafikkommissionen godkänts för utförande;

3) de likalydande motionerna I: 150 av herr *Torsten Hansson m. fl.* och II: 190 av fru *Hörnlund m. fl.*, vari hemstälts, att riksdagen måtte antaga det vid Kungl. Maj:ts proposition nr 10 fogade förslaget till förordning om investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten med de ändringarna, att 1 och 2 §§ erhåller följande lydelse:

1 §.

För byggnadsarbete — — — eller banklokaler;
byggnad som — — — för arbetet.

2 §.

Investeringsavgiften erlägges — — — som byggherre.
Staten och kommunerna erlägger icke investeringsavgift.;

4) de likalydande motionerna I: 223 av herr *Ferdinand Nilsson m. fl.* och II: 285 av herr *Persson* i Heden, vari hemstälts, att riksdagen måtte dels avslå proposition nr 10, dels i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utfärdande av bestämmelser om erforderlig särskild granskning av tillståndsgivningen beträffande i propositionen avsedda byggföretag med beaktande av i motionerna anförda synpunkter;

5) de likalydande motionerna I: 313 av herr *Eric Carlsson* och II: 409 av herr *Johansson* i Skärstad *m. fl.*, vari hemstälts, att riksdagen, därest proposition nr 10 skulle av riksdagen i princip antagas, måtte besluta undantaga kyrkliga byggnader från skyldighet att erlägga investeringsavgift och att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderlig författningstext;

6) de likalydande motionerna I: 318 av herr *Nils-Eric Gustafsson* och II:

418 av herr *Nilsson* i Tvärålund *m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen, därest beslut skulle fattas om införande av den i propositionen nr 10 föreslagna investeringsavgiften, måtte besluta att från skyldighet till investeringsavgift undantaga byggnad, som uppföres med statligt lokaliseringstöd samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderlig utformning av investeringsavgiftsförordningen;

7) de likalydande motionerna I: 320 av herr *Torsten Hansson* och II: 413 av herr *Josefsson* i Halmstad *m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen måtte besluta, att för »bostadshus, som är avsett för fritidsändamål, när arbetet ingår i ett byggnadsföretag som omfattar mera än ett sådant hus eller när huset genom arbetet erhåller en bostadsyta överstigande 60 m²», investeringsavgift skall erläggas;

8) de likalydande motionerna I: 325 av herrar *Thorsten Larsson* och *Mattsson* samt II: 412 av herr *Josefson* i Arrie *m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 10 måtte, därest den skulle godta förslaget om införande av investeringsavgift, besluta att kyrkliga samlingslokaler skall vara undantagna från skyldighet till investeringsavgift samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderlig författningstext;

9) de likalydande motionerna I: 327 av herr *Lundberg m. fl.* och II: 728 av herr *Nordgren m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen, därest propositionen nr 10 i princip godtages, måtte besluta, att dispensbestämmelserna enligt 16 § skall så utformnas, att inom nytillkomna bostadsområden fristående affärshus skall kunna uppföras utan att drabbas av investeringsavgift, och att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderlig ändring av författningstexten;

10) de likalydande motionerna I: 332 av herr *Fritz Persson* och II: 398 av herr *Bergman*, vari hemställt, att riksdagen måtte antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten med den ändring som anges i motionerna;

11) de likalydande motionerna I: 419 av herrar *Dahlén* och *Bengtson* samt II: 533 av herrar *Hedlund* och *Ohlin*, vari hemställt, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 10 angående investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten;

12) de likalydande motionerna I: 425 av herr *Harald Pettersson* och II: 531 av herr *Börjesson* i Glömminge *m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen, därest den i princip skulle bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 10, måtte besluta om undantag från investeringsavgift för mindre tillbyggnad av samlingslokaler i samband med reparation av köksavdelning eller installation av sanitära anordningar såsom toaletter;

13) de likalydande motionerna I: 426 av herr *Schött m. fl.* och II: 542 av herr *Tobé m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen, därest Kungl. Maj:ts propo-

sition nr 10 icke i dess helhet avslås, måtte besluta, att sporthallar eller andra idrottsanläggningar blir fria från föreslagen investeringsavgift;

14) de likalydande motionerna I: 428 av herr *Werner* och II: 710 av herr *Hermansson m. fl.*, vari hemställts, att den föreslagna investeringsavgiften göres differentierad i enlighet med vad som i motionerna förordats;

15) de likalydande motionerna I: 557 av herr *Eric Carlsson m. fl.* samt II: 530 av herrar *Boo* och *Eliasson* i Sundborn, vari hemställts, att riksdagen, därest proposition nr 10 skulle i princip bifallas, måtte besluta, att investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten icke skall utgå beträffande fritidsanläggningar och fritidsbyar inom norra stödområdet samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderlig författningstext;

16) de likalydande motionerna I: 562 av herr *Holmberg m. fl.* och II: 702 av herr *Bohman m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen med avslag på proposition nr 10 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att Kungl. Maj:t för de organ som har att bevilja igångsättningstillstånd måtte utfärda skärpta direktiv i enlighet med de i motionerna angivna riktlinjerna;

17) de likalydande motionerna I: 568 av herr *Lundström* och II: 745 av herr *Öhvall*, vari hemställts, att riksdagen, därest proposition nr 10 i princip godtages, måtte besluta, att dispensbestämmelserna enligt 16 § skall så utformas, att inom nytillkomna bostadsområden fristående affärshus skall kunna uppföras utan att drabbas av investeringsavgift, och att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderlig ändring i författningstexten;

18) de likalydande motionerna I: 569 av herrar *Mattsson* och *Enarsson* samt II: 721 av herr *Lothigius*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att från föreslagen investeringsavgift undantaga sådana mindre butiksprojekt som i motionerna redovisas;

19) de likalydande motionerna I: 577 av herr *Harald Pettersson m. fl.* och II: 704 av herr *Börjesson* i Falköping *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen, därest den i princip skulle bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 10 angående investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten, måtte besluta att ifrågavarande avgift icke skall uttagas då eljest avgiftspliktigt byggnadsarbete utföres på grund av omständighet utanför byggherrens kontroll;

20) de likalydande motionerna I: 582 av herr *Stefanson m. fl.* och II: 729 av herr *Nordgren m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 10 måtte besluta sådana ändringar i 1, 12, 16 och 17 §§ förslaget till förordning om investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten som i motionerna föreslagits samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderlig författningstext;

21) de likalydande motionerna I: 645 av herr *Werner* och II: 808 av herr *Hermansson m. fl.*, vari hemställts, att lagen den 31 maj 1963 (nr 268) om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete förlänges till den 31 december 1968;

22) motionen I: 228 av herr *Wallmark*, vari hemställtts,

a) att riksdagen måtte besluta att bil- eller maskinreparationsanläggning speciellt inrättad för underhållsarbeten på tyngre lastfordon, maskiner och traktorer hänförs till sådana byggnadsarbeten för vilka igångsättningstillstånd eller investeringsavgift icke skall krävas; och

b) att riksdagen alternativt uttalar att sådana verkstäder medges dispens från den föreslagna investeringsavgiften efter framställning till finansdepartementet;

23) motionen I: 580 av herr *Stefanson*, vari hemställtts, att riksdagen — för den händelse det i propositionen nr 10 framlagda förslaget till förordning om investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten skulle av riksdagen bifallas — måtte uttala att bestämmelsen i 16 § bör tillämpas så att avgiftsbefrielse medges för sådant enligt förordningen avgiftsbelagt byggnadsarbete, vars genomförande är en nödvändig förutsättning för att ett icke avgiftsbelagt angeläget byggnadsarbete planenligt kommer till stånd;

24) motionen II: 82 av herr *Berglund m. fl.*, vari hemställtts, att riksdagen måtte besluta att från den i propositionen föreslagna investeringsavgiften undantaga för kyrkliga eller frikyrkliga ändamål avsedda samlingslokaler;

25) motionen II: 133 av herr *Källstad*, vari hemställtts, att riksdagen måtte avslå proposition nr 10 angående investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten;

26) motionen II: 202 av herrar *Åberg* och *Svensson* i Kungälv, vari hemställtts, att riksdagen — i den händelse Kungl. Maj:ts proposition nr 10 i princip skulle vinna riksdagens godkännande — måtte besluta att byggnadsarbeten avseende kyrkliga byggnader vilka föranletts av stadsplane- eller andra åtgärder från kommun eller statlig myndighet skall undantas från avgiftsplikt för investeringsavgift ävensom att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till erforderlig författningstext;

27) motionen II: 538 av herr *Lundberg*, vari hemställtts, att riksdagen måtte besluta avslå Kungl. Maj:ts förslag om införande av en extra investeringsavgift å 25 procent för vissa byggnadsarbeten och i stället besluta att Kungl. Maj:t skall äga fullmakt vidtaga en sådan ytterligare skärpning av byggnadsregleringen, som i princip kan innebära byggnadsstopp för icke prioriterade objekt inom de i propositionen uppräknade byggnadsområdena, i syfte att ernå en styrande effekt på investeringarna, ävensom att den slutliga prövningen av undantag från förbud, när synnerliga skäl ur samhällets synpunkt kan styrkas, måtte uppdragas åt regeringen, som i enskilda fall skall äga att fatta slutliga beslut;

28) motionen II: 706 av herr *Eriksson* i Bäckmora, vari hemställtts, att riksdagen, därest den skulle i princip bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 10, måtte besluta om undantag från investeringsavgiften för kommunala byggnadsarbeten och att kommunerna således ej skall erlagga investerings-

avgift samt att vederbörande utskott måtte ges i uppdrag att utarbeta erforderlig författningstext; ävensom

29) motionen II: 725 av herrar *Nilsson* i Agnäs och *Larsson* i Norderön, vari hemställts, att riksdagen — vid bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 10 — måtte befria Evangeliska fosterlandsstiftelsen från skyldighet att erlægga investeringsavgift vid uppförandet av den projekterade kyrkobyggnaden i Hammarby.

I anledning av propositionen har till utskottet ingivits skrivelser från Svenska försäkringsbolags riksförbund, Sveriges allmänna biblioteksför-
ening, Svenska byggnadsindustriförbundet och Malmö stads fastighets-
nämnd.

Av motionerna har de under punkten 21 upptagna hänvisats till tredje lagutskottet, övriga till bevillningsutskottet. Genom överenskommelse mellan nämnda utskott har propositionen och samtliga motioner hänskjutits till behandling av sammansatt bevillnings- och tredje lagutskott.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framställda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionerna I: 97, I: 223, I: 228, I: 318, I: 426, I: 562, I: 577, I: 580, I: 582, II: 23, II: 82, II: 133, II: 190, II: 202, II: 398, II: 409, II: 412, II: 413, II: 530, II: 531, II: 533, II: 538, II: 706, II: 710, II: 721, II: 725, II: 728, II: 745 och II: 808.

Rörande motiveringen för det i propositionen framlagda förslaget hänvisar utskottet till ovannämnda statsrådsprotokoll. Redogörelsen härutinnan återfinns på sidorna 6—10 i propositionen.

Motionerna

Yrkanden om avslag på propositionen m. m.

I *motionerna I: 223* av herr Ferdinand Nilsson m. fl. och *II: 285* av herr Persson i Heden har som motivering för avslagsyrkandet anförts bl. a. att i fråga om åtskilliga av de enligt förslaget avgiftspliktiga byggnadsarbetena visserligen kan sägas att angelägenhetsgraden i många fall inte är särskilt hög. På några orter är emellertid behovet av banklokaler och butiker påtagligt. Likaså är det naturligt att i tider, då statsmakterna pressar på för att genomföra kommunsammanslagningar och skapa kommunala centra, det på vissa håll finns ett uppenbart behov av nya kommunala förvaltningskontor. Det kan inte vara rimligt att i fråga om sådan byggnation fördyra redan höga byggnadskostnader. På expanderande orter eller i de stora tätorternas nybebyggelser är likaledes behovet av samlingslokaler för

religiösa och andra behov högaktuellt. Att oskäligt fördyra sådana byggnadsföretag, ofta möjliggjorda genom frivilliga gåvor och personliga uppoffringar, kan inte vara riktigt.

Förslaget i propositionen leder enligt motionärernas mening till orimliga resultat genom att den som har råd att betala en oskäligt hög investeringsavgift får bygga, medan den som saknar medel att köpa sig byggrätt får vänta. Sakliga och mänskliga skäl, inte ekonomiska, bör fälla utslaget. Icke önskvärda investeringar bör man därför komma till rätta med via tillståndsgivningen, och motionärerna hemställer om införande av bestämmelser om särskild granskning av tillståndsgivningen.

Motionärerna i *motionerna I: 419* av herrar Dahln och Bengtson samt *II: 533* av herrar Hedlund och Ohlin anser den i propositionen föreslagna ordningen praktiskt svårtillämpad. En selektiv investeringsavgift kan inte anses ha några fördelar framför en begränsning via byggnadsreglering. Motionärerna erinrar om att i propositionen 1965 angående ändring av byggnadsregleringen framhölls, att de tillämpande myndigheterna, d. v. s. i första hand länsarbetsnämnderna, inte funnit, att tillståndsprövningen medfört »någon nämnvärd komplicerings eller ökad arbetsbelastning i fråga om ärendenas handläggning». De igångsättningsstillstånd som meddelas kan inte gärna avse andra byggnadsföretag än dem som myndigheterna ansett möjliga att genomföra. De representerar också ett urval, för vilket genom riksdagsbeslutet 1965 föreskrivits vissa principer. Dessa principer, som fortfarande gäller, skulle i praktiken helt sättas ur spel genom investeringsavgiften. Över huvud taget kan en tillståndsprövning i kombination med investeringsavgift inte gärna betecknas annorlunda än som en reglering för reglerandets egen skull. Även från andra synpunkter är enligt motionärernas mening en tillståndsprövning att föredra. Den föreslagna investeringsavgiften kan inte leda fram till ett urval efter angelägenhetsgrad, eftersom den är avsedd att verka över ett område med så skilda kategorier av byggnadsobjekt. Det kan t. ex. för de servicenäringar, som skulle drabbas av avgiftsskyldighet, alls inte förutsättas, att den näring som har det bästa ekonomiska underlaget och därmed de största möjligheterna att påta sig investeringsavgiften också är den som har det största akuta byggnadsbehovet. Inte heller i fråga om kommunala investeringar i t. ex. idrottsanläggningar och förvaltningsbyggnader torde investeringsavgiften kunna tjäna som någon objektiv mätare av angelägenhetsgraden. Även om det i nuvarande läge anses nödvändigt, att den kommunala investeringsexpansionen så långt möjligt hålles tillbaka, torde vissa projekt inte gärna kunna uppskjutas. Byggnader med så hög angelägenhetsgrad bör inte belastas med en straffskatt på fjärdedelen av byggnadskostnaden. Motionärerna anser det också orimligt att hindra initiativ till insamlingar till kyrkliga och andra samlingslokaler genom en hög investeringsavgift.

Genom den dämpning som avses för den enligt propositionen avgiftsbelagda byggnationen skulle till den 30 september 1968 uppsamlas ett mycket stort byggnadsbehov. Redan nu väl förberedda investeringsprojekt, i många fall ingående i en genomarbetad samhällsplanering på det kommunala planet, skulle kullkastas genom avgiften. Härigenom skulle dörrarna öppnas för en investeringsexplosion på hösten 1968 och ryckigheten i regeringens ekonomiska politik ytterligare accentueras.

Enligt motionärerna i *motionerna I: 562* av herr Holmberg m. fl. och *II: 702* av herr Bohman m. fl. synes den uppdelning som regeringen gör i s. k. prioriterat och icke prioriterat byggande tvivelaktig. Att påstå att all nybyggnad av exempelvis affärslokaler och kontor i investeringsammanhang är av sekundärt intresse är — menar motionärerna — att utgå från helt felaktiga premisser. De rationaliseringar som kan göras genom en förbättrad och tidsanpassad varudistribution medför ofta betydande vinster för folkhushållet. Detsamma gäller också byggandet av nya, rationella kontors- och förvaltningsbyggnader. På den kommunala sektorn kommer den 25-procentiga avgiften med all säkerhet att betyda en omdisposition i tiden av kommunernas byggnadsprogram. Resultatet blir att uppgjorda byggnadsplaner splittras, nya objekt måste tas fram o. s. v., samtidigt som åtskilliga bostadsområden kommer att ställas utan de service- och rekreationsanläggningar som affärslokaler, banker, bensinstationer, fritidsanläggningar, kyrkor och idrottshallar utgör. Genom att avgiften inte är avdragsgill vid taxeringen och ej heller får räknas in i anskaffningskostnaden vid värdeminskningssavdrag verkar den betydligt hårdare än om byggkostnaden skulle ha varit 25 procent högre. Avgiften kan få en effekt motsvarande en ökning av ca 50 procent eller mera av de totala byggnadskostnaderna. Ett betydande nybyggnadsbehov har uppkommit genom att fastigheter måst avstås på grund av expropriation eller hot om expropriation. I den mån ett sådant behov måste fyllas genom ersättningsbyggnad under den tid som nu avses, åsamkas vederbörande kostnader som inte kunnat förutses och inte synes förenliga med rimliga krav på rättssäkerhet.

Motionärerna anser att det föreslagna dispensförfarandet på vissa områden kan leda till en allvarlig snedvridning av konkurrensförhållandena och framhåller vidare att investeringsavgiften kan få en sysselsättningsstörande effekt. Åtskilliga byggnadsföretag är specialiserade på varuhus-, hotell- och kontorsbyggande och detsamma gäller vissa grupper arkitekter och konsulterande ingenjörer. Införandet av investeringsavgift betyder praktiskt taget totalstopp för dessa företags och konsulter verksamhet. Byggnadsföretagen kan eventuellt överföra sin verksamhet till bostadsbyggnadsområdet, men då detta enligt statsverkspropositionen kvantitativt inte föreslås öka i jämförelse med föregående år, kan mot bakgrunden av den hårda konkurrenssituationen på entreprenadmarknaden antas att övergången ger upphov till

ytterligare konkurser och nedläggningar bland byggnadsföretagen. Det samma kan sägas gälla affärsföretag som ser sig nödsakade att rationalisera sin verksamhet.

Genom det totalstopp som avgiften i praktiken innebär kommer den 30 september 1968 att finnas en kraftigt ackumulerad investeringsvilja. Kommuner, företag, banker, bensinbolag, församlingar m. fl. kommer då att kasta sig ut på byggmarknaden för att fullfölja tidigare uppgjorda investeringsplaner.

Det blir som att öppna en gigantisk dammlucka med uppladdade krav på hela byggsektorn där all planering kommer att rasa samman. Kapitalmarknaden kommer att ställas inför orimliga krav. De industriinvesteringar som regeringen nu säger sig vilja uppmuntra kommer liksom bostadsbyggandet att trängas åt sidan av de investeringsbehov som laddats upp under förbudstiden. Löneglidningen som varit särskilt stor inom byggsektorn kommer att få ny näring.

En straffskatt på s. k. icke prioriterat byggande medför alltså så många negativa följder att den inte kan accepteras.

Den naturliga metoden att ernå en nödvändig skärpning av länsarbetsnämndernas tillståndsgivning för icke prioriterade byggnadsarbeten borde enligt motionärernas mening vara att Kungl. Maj:t utfärdade sådana anvisningar som möjliggör planmässighet i en konjunkturanpassad avvägning för byggnadsverksamhet av denna art. Med detaljerade instruktioner bör länsarbetsnämnderna kunna tillse att igångsättningstillstånden varierar på sådant sätt att allvarliga störningar för byggherrar och allmänhet inte kommer att ske, samtidigt som en anpassning görs till rådande konjunkturläge. I händelse av att svårbedömbara fall uppstår bör man överlåta åt arbetsmarknadsstyrelsen att, sett mot det totala igångsättningsbehovet i landet, avgöra ärendet.

Enligt *motionen II: 133* av herr Källstad har de kristna kyrkorna, nykterhetsrörelsen, arbetarrörelsen och idrottsorganisationerna stora byggnadsbehov, som inte kan tillgodoses om investeringsavgiften införes. Hårdast drabbas de organisationer som för sin verksamhet är helt beroende av frivilligt insamlade medel, t. ex. frikyrkorörelsen. Ett införande av avgiften skulle innebära ett åsidosättande av principen att ideella organisationers verksamhet inte skall beskattas och medföra en för ett fritt samhälle oförenlig begränsning av deras bestämmanderätt. S. k. oprioriterade byggnationer har hållits mycket starkt tillbaka i nästan två år, varför det redan nu finns ett uppdämt behov. Det råder sålunda stor brist på exempelvis gymnastiksalor i skolorna, idrottsanläggningar saknas på många håll, och klassundervisning sker alltjämt i källarlokalerna. Man vill heller inte förstå att hundra år gamla träkyrkor behöver ersättas med nya. Det finns alldeles färska exempel härpå i storstäderna. Det redan nu uppdämda behovet och det ytterligare

behov, som kommer att skapas genom att man nu totalt stoppar alla s. k. oprioriterade byggen med investeringsavgifter, kommer att medföra ett enormt investeringsstryck på hösten 1968.

En kvotering är enligt motionärens mening det enda riktiga hjälpmedlet i denna situation. Regeringen har redan möjligheter till en sådan i lagen om igångsättningstillstånd.

I *motionen II: 538* framhåller herr Lundberg att i en viss situation byggen som träffas av investeringsavgiften helt enkelt inte kan uppskjutas utan att detta på andra områden kan förorsaka framför allt samhället mycket allvarliga skador. Det finns även byggen inom den föreslagna avgiftskategorin som krävt så stora investerings- och planeringskostnader att man kommit i ett läge där förlusten kan bli vida större än avgiften om man skjuter byggen på framtiden. Byggnadsverksamheten kan aldrig styras genom att man låter endast den bygga som har ekonomiska möjligheter därtill.

Motionären erinrar om angelägenheten av att söka komma till rätta med prisstegringarna. Enda eller huvudsakliga vägen till en sänkning av kostnaderna och priserna inom varuförmedlingen är f. n. i första hand stora livsmedels- och varuhallar. Den som praktiskt sysslat med varudistribution vet, att ett absolut byggnadsstopp för livsmedelshallar eller ett uttag av en extra investeringsavgift i ett tvångsläge för ett hallbygge omöjliggör en önskan att sänka priser eller stävja ytterligare prishöjningar.

En skärpning av byggnadsregleringen inom de sektorer som föreslås i propositionen synes enligt motionärens mening vara bästa sättet att styra investeringarna så att de gagnar och inte skadar andra för samhället viktiga intressen. Skärpningen inom den förbjudna sektorn måste dock innehålla möjligheter till vissa absolut nödvändiga undantag. Det slutliga avgörandet i fråga om tillstånd bör ligga hos regeringen.

Avgiftsplikten och dess omfattning

Kyrkobyggnader och samlingslokaler

I *motionen I: 20* av herr Svenungsson samt *II: 23* av herrar Fridolfsson i Stockholm och Werner framhålls angelägenheten av att man kan möta de samlevnadsproblem som uppstår till följd av den ökande urbaniseringen. Små kyrkor och församlingshus har därvid en stor mission att fylla. Åtskilliga av dessa byggnader kommer till stånd genom mångårigt frivilligt samlande och sparande, varför de ansvariga inte med kort varsel kan ändra sina dispositioner eller skjuta planeringen på en oviss framtid. Enligt motionärernas mening måste det anses oförsynt att pengar, som åstadkommit genom stor uppoffring och idealitet och i en känsla av ansvar för samhälle och medmänniskor, skall beskattas så hårt av staten.

I *motionerna I: 313* av herr Eric Carlsson och *II: 409* av herr Johansson i Skärstad m. fl. erinras om att de kristna socialdemokraterna i en broschyr till 1966 års val lovade »värna om vars och ens rätt att fritt välja och utöva sin religion — utan att detta skulle medföra några konsekvenser för hans eller hennes ställning som medborgare i samhället». Enligt motionärernas mening rimmar investeringsavgiften dåligt med ett sådant löfte.

Förslaget tenderar att strypa och hämma denna för människor och samhälle så betydelsefulla verksamhet. Det har klart utsagts av olika offentliga, statliga och kommunala instanser att de kristna rörelserna inte bara har ett egenvärde för medlemmarna utan också att deras samhällsgagnande insats är obestridlig. Men många församlingar saknar lokaliteter för sitt expanderande ungdomsarbete. Deras möjligheter att bedriva sin värdefulla ungdomsfostrande verksamhet försvåras allvarligt, om finansministerns förslag genomföres. Om propositionens förslag antas är det nödvändigt att från avgiftsplikt undanta kyrkliga byggnader, som bekostas av frivilligt insamlade medel.

Även i *motionerna I: 325* av herrar Thorsten Larsson och Mattsson samt *II: 412* av herr Josefson i Arrie m. fl. har understrukits angelägenheten av att — vid bifall till propositionen — undanta kyrkliga samlingslokaler från avgiftsskyldighet. Kyrkobyggandet har — framhåller man — sedan årtionden tillbaka varit av liten omfattning och utgjort en obetydlig del av den totala byggnadsverksamheten. Inom svenska statskyrkan torde under senare tid knappast ha byggts mer än 10 kyrkor per år. Särskilt befolkningsomflyttningen har medfört ett ökat behov av byggande av samlingslokaler för religiös verksamhet. Många av de folkrika förorter eller förstäder, som vuxit upp i bebyggelsekoncentrationerna, saknar helt sådana samlingslokaler. Skulle investeringsavgiften införas och läggas även på kyrkliga samlingslokaler, får man räkna med att även för nuläget mycket angelägna kyrkobyggen måste skjutas upp till tiden efter den 30 september 1968, vilket skulle vara till skada för den religiösa verksamheten i vårt land.

Liknande synpunkter framförs i *motionen II: 82* av herr Berglund m. fl. Motionärerna anser det utomordentligt beklagligt om den andliga verksamheten i vårt samhälle genom den nya ordningen skulle bli eftersatt eller sättas ur funktion. I vårt moderna samhälle har man att brottas inte endast med ekonomiska utan även moraliska och andliga frågor. Brottsligheten har tagit sådana dimensioner att man har anledning hysa stark oro för utvecklingen, rättsbegreppen håller på att luckras upp. Ofta står samhället rådlöst inför vad som sker och inför de problem som anmäler sig. Den kristna verksamheten är i stort sett uppbyggd på och beroende av de frivilliga gåvor de kristna församlingarnas medlemmar insamlar, inte endast för de löpande utgifterna, utan även för det kapital som erfordras för upp-

förande av kyrkor och kyrkliga samlingslokaler eller för renovering av äldre sådana lokaler. Det är beskattade medel som här offras, kanske i många fall under försakelse.

I *motionen II: 202* av herrar Åberg och Svensson i Kungälv framhålles att det stundom förekommer, att kristna församlingar genom statliga eller kommunala åtgärder blir uppsagda från de platser där de har sina samlingslokaler. Det kan röra sig om utrymmen för framdragning av gator eller vägar över tomt som disponerats av en församling eller vara fråga om saneringsåtgärder för kvarter där kyrkliga byggnader är placerade. Församlingarna har då inget annat val än att gå i författning om nybyggnad på annat ställe. Motionärerna nämner som exempel Gileadförsamlingen i Göteborg. Denna blev för ett par år sedan uppsagd och har fått annan tomt anvisad. Projekteringsarbeten och övrig planering har fortskridit normalt, men kreditåttstramningen under förra året gjorde att tillräckligt kapital inte omedelbart kunde upplånas. Genom medlemmarnas stora offervilja och ansträngningar räknade man dock med att så småningom komma i gång med bygget. Särskilt angeläget ansågs detta vara då man åter önskade ta upp i full skala den rent filantropiska verksamhet församlingen bedrivit sedan många år. Bispisningar för nödlidande är en viktig samhällsstödjande åtgärd i en stad av Göteborgs storlek. Även det i vår tid viktiga arbetet bland barn och ungdom blir lidande av att en aktiv och funktionsduglig församling hindras i sin verksamhet.

Det är uppenbart att dylika nybyggnationer ställer särskilt stora finansiella fordringar på en församling som arbetar med frivilliga medel som hopsamlas bland medlemmarna.

I *motionerna I: 425* av herr Harald Pettersson och *II: 531* av herr Börjeson i Glömminge m. fl. framhålles att gränsdragningen mellan avgiftsbelagda och icke avgiftsbelagda arbeten stundom torde bli svår att göra. Så kan befaras bli fallet då det gäller att i ålderdomliga eller nedslitna samlingslokaler renovera köksavdelningar eller installera sanitära anläggningar såsom toaletter. För att sådana nödvändiga åtgärder skall vara möjliga kan det krävas att en mindre tillbyggnad göres. Enligt motionärernas uppfattning bör undantag från investeringsavgiften i sådana fall kunna göras utan att arbetskrafts- och kapitalresurserna ansträngs i någon större utsträckning.

Kommunala byggnadsarbeten

Motionärerna i *motionerna I: 150* av herr Torsten Hansson m. fl. och *II: 190* av fru Hörnlund m. fl. framhåller att investeringsavgiften inom den kommunala sektorn torde komma att få en 100-procentig verkan, eftersom det är otänkbart att ansvariga kommunalmän kommer att belasta kommu-

nens skattebetalare med 25-procentigt ökade byggnadskostnader i form av skatt till staten. Inom den privata sektorn är det däremot alls inte säkert att avgiften leder till totalstopp i byggandet. Genom att investeringsavgiften skall bestå inemot två år kan det väl tänkas att representanter som har projekteringen klar för bensinstationer, butiks-, kontors- och banklokaler trots investeringsavgiften anser det lönsamt att bygga. För kommunernas del innebär emellertid förslaget att angelägna, kanske redan färdigprojekterade samlingslokaler, sport- och idrottsanläggningar, förvaltningshus m. m. får skjutas på framtiden. Motionärerna framhåller vidare att byggande av fritidshus — bortsett från den begränsning som gjorts bl. a. i fråga om storlek och bebyggelse i grupp — kan komma att pågå obehindrat. Enligt motionärernas mening kan det ifrågasättas om inte ett flertal enligt förslaget avgiftsdrabbade kommunala investeringar från samhällssynpunkt är angelägnare än fritidshusen. Motionärerna förordar en skärpt tillämpning av lagstiftningen om tillståndsgivning. Därigenom skulle vissa sektorer kunna beläggas med totalstopp och andra bli föremål för angelägenhetsgradering. Kommunerna skulle få möjlighet till prövning av sina mest angelägna projekt, länsarbetsnämndernas styrning av sysselsättningen skulle underlättas och en bättre anpassning till full sysselsättning för byggnadsarbetarkåren uppnås.

Avslutningsvis understryker motionärerna att det med hänsyn till investeringsavgiftens storlek från rättvisesynpunkt är högst otillfredsställande att Kungl. Maj:t skall äga medge befrielse från avgift om läget på arbetsmarknaden påkallar detta. I en region kan — framhålles det — ett byggnadsobjekt kosta 25 procent mera genom investeringsavgiften medan ett liknande objekt i en annan region blir befriat från avgift på grund av arbetsmarknadsläget. Den som i början av investeringsavgiftens giltighetstid finner sig, trots investeringsavgiften, böra genomföra ett byggnadsobjekt, kan komma i ett ogynnsamt läge i förhållande till den som senare under perioden kanske får befrielse från avgift på grund av arbetsmarknadspolitiska omständigheter. Sådana verkningar kan inte bli följden om regleringen sker uteslutande genom tillståndsgivning.

Herr Eriksson i Bäckmora framhåller i *motionen II: 706* att det med fog kan antas att ett genomförande av propositionens förslag kommer att omöjliggöra kommunal byggnation av sådana objekt, vilka berörs av avgiften. Ett sådant resultat av lagstiftningen måste enligt hans mening anses ytterst otillfredsställande. Angelägna kommunala projekt måste nämligen ställas på framtiden och härigenom betages kommunerna mycket av sina möjligheter att verksamt bidra till en aktiv lokaliseringspolitik. En önskvärd dämpning av andra mindre angelägna investeringar bör i stället uppnås genom en skärpt tillämpning av lagstiftningen om igångsättningsstillstånd.

Fritidshus och fritidsanläggningar

Motionärerna i *motionerna I: 318* av herr Nils-Eric Gustafsson och *II: 418* av herr Nilsson i Tvärålund m. fl. anser att propositionen bör av riksdagen avslås. Därest så inte sker är det enligt deras mening i vart fall angeläget att avgiftssystemet får en sådan utformning, att syftet med den aktiva lokaliseringpolitiken inte motverkas. Bland de kategorier byggnader, som enligt propositionen skall beläggas med 25-procentig investeringsavgift, uppräknas »bostadshus som är avsett uteslutande för fritidsändamål, när arbetet ingår i ett byggnadsföretag, som omfattar mer än ett sådant hus, eller när huset genom arbetet erhåller en bostadsyta överstigande 80 kvadratmeter». Denna formulering kan tolkas som innefattande turisthotell och andra turistanläggningar. Enligt riksdagens beslut 1964 angående riktlinjerna för lokaliseringpolitiken kan turistanläggningar medges lokaliseringpolitiskt stöd i form av lokaliseringslån och lokaliseringsbidrag. Det underströks vid riksdagsbeslutet, att häri skulle innefattas även t. ex. semesterbyar. Statligt lokaliseringsstöd, som lämnas till turistanläggningar, har prövats av lokaliseringsorganen. Härmed har från samhällets sida besked lämnats om att företagets etablering eller utbyggnad är angelägen. Det skulle då — menar motionärerna — vara orimligt att belägga byggnad, som uppföres med statligt lokaliseringsstöd, med investeringsavgift.

Enligt *motionerna I: 320* av herr Torsten Hansson och *II: 413* av herr Josefsson i Halmstad m. fl. bör gränsdragningen beträffande bostadsyta i hus avsett för fritidsändamål lämpligen omprövas. Ett fritidshus av storleken 80 m² kan vara så nära jämförbart med storleken för permanent enfamiljshus, att det förefaller mera önskvärt och lättförståeligt om gränsdragningen i stället sättes till högst 60 m². Detta anser motionärerna inte i och för sig vara någon väsentlig skärpning av gällande eller föreslagna bestämmelser men däremot en rimligare avvägning för att markera skillnaden mellan permanent och icke permanent bostadshus. I all synnerhet har detta giltighet i ett läge, då hårdare åtstramning anses motiverad. Hittillsvarande byggnation av fritidshus torde endast i ringa omfattning ha gällt hus överstigande 80 m².

Motionärerna i *motionerna I: 557* av herr Eric Carlsson m. fl. samt *II: 530* av herrar Boo och Eliasson i Sundborn erinrar om att statligt lokaliseringsstöd enligt gällande bestämmelser kan utgå till turist- och fritidsanläggningar. Prövningen har varit restriktiv. Den föreslagna investeringsavgiften omöjliggör byggandet av fritidsbyar och liknande anläggningar, vilket innebär att utbyggnaden av många bygders naturliga näringsliv och sysselsättning förhindras. Enligt motionärernas mening bör det vara rimligt att undanta fritidsanläggningsbyggen inom norra stödområdet.

Bensinstationer, reparationsverkstäder, butikslokaler, idrottsanläggningar m. m.

I *motionerna I: 97* av herr Gösta Jacobsson m. fl. samt *II: 135* av fru Sundberg och herr Turesson framhålls att omlägningsarbeten på åtskilliga bensinstationer kommer att äga rum under år 1967, betingade av högertrafikomläggningen. Därvid upptas erforderliga arbeten i en plan med kostnadsberäkning, som inges till statens högertrafikkommission. Kommissionen godkänner nödvändiga arbeten och fastställer den ersättning, som skall utgå. Arbetenas omfattning varierar från en bensinstation till en annan. De torde i regel ej kunna inrymmas under de arbeten, som är undantagna från investeringsavgift enligt sista stycket av 1 § i förordningen. På bensinstationer beräknas högertrafikomlägningsarbeten för totalt ca 6 à 7 milj. kr. vara erforderliga från trafiksäkerhetssynpunkt.

Enligt motionärernas mening bör investeringsavgift ej utgå för arbeten, som företas på bensinstation med anledning av högertrafikomläggningen. Om så sker ökas statens kostnader för högertrafikomläggningen eftersom ägaren av en bensinstation är berättigad att erhålla ersättning även för investeringsavgiften. Arbetena måste också företagas under 1967 — i huvudsak före dagen H. Motionärerna framhåller också att bl. a. arbeten på bensinstationer och kanske också andra av de i förordningen uppräknade byggnadsarbetena av länsarbetsnämnderna i betydande utsträckning använts för att lokalt uppnå jämn sysselsättning. I regel vintertid har igångsättningstillstånd lämnats för att klara en hotande tillfällig arbetslöshet. Byggnadsarbete på bensinstation har för sådant ändamål varit lämpligt, därför att oljeföretagen i regel haft färdiga ritningar, tomtrågan ordnad och därför inte behövt belasta kapitalmarknaden med lån.

Motionärerna förutsätter därför, att när den lokala arbetsmarknadsituationen motiverar lämnande av igångsättningstillstånd för bensinstationsbygge, befrielse från investeringsavgift skall kunna erhållas.

I *motionen I: 228* framhåller herr Wallmark att investeringsavgiften kommer att drabba bilismen speciellt hårt. Produktionen, som undgår den föreslagna skattebelastningen, är beroende av rationella transporter såväl för tillförseln av råvaror m. m. som för distribution av produkter. Transportkostnaderna påverkar därför direkt produktpriserna. Lastbilarna spelar i detta fall en avgörande och kontinuerligt ökande roll. Den föreslagna investeringsavgiften bör med tanke härpå också sättas i samband med den föreslagna uppräknningen av fordonsskatten, som kommer att medföra betydande kostnadsökningar för den tunga trafiken. För busstrafiken väntas dessa bli ca 10 milj. kr. och för lastbilstrafiken ca 40 milj. kr./år.

På lastbilssektorn väntas som konsekvens taxeökningar varierande från 3—8 % beroende på biltyper och transportlängd. Stora delar av exportindu-

strin, t. ex. skogsindustrin, kommer att speciellt beröras av sådana kostnadsökningar. Dessa kan svårigen mötas med snabbverkande rationaliseringsåtgärder, då vägar och fordon ej alltid får användas på sätt som ur transportörernas synpunkt vore önskvärt. Vägarnas bärighet anses utnyttjad till det yttersta och skärpt övervakning har införts med axeltryck- och bruttoviktskontroller.

I detta läge är det av största vikt att lastbilsunderhållet inte behöver eftersättas. Detta innebär krav på lämpligt lokaliserade och för lastbilsägarna lättillgängliga verkstäder. Härigenom förkortas transporttiderna till och från reparation och minskas kostnaderna för drivmedel och slitage i samband med reparationer. Stillestånd för reparationer innebär förluster för lastbilsägarna och därmed indirekt för uppdragsgivarna.

En fortsatt systematisk utbyggnad av nätet av numera erforderliga, specialbyggda lastbilsverkstäder är därför nödvändig. Utvecklingen på lastbils- och maskinområdet har nämligen varit exceptionellt snabb. Detta innebär att äldre och allroundbetonade verkstäder ej längre kan användas för reparationer av tunga och långa lastekipage. Härför behövs specialutformade byggnader med tillräckligt höga portar, direkta genomfarter, speciella lyftanordningar och taktraverser för att hantera tunga fordonsdelar och aggregat. Utan sådana hjälpmedel blir reparations- och väntetiden orimlig om arbetet över huvud taget kan utföras.

Det krävs vidare särskild utrustning och utrymme för reparation av de speciella hjälpmedel varmed fordonen numera utrustas för lastning, tippning etc. Av vikt är att alla arbeten på lastbilar kan utföras vid samma verkstad.

Fortsatt utveckling på detta område synes starkt önskvärd också ur allmän och militär beredskapssynpunkt.

Starka betänkligheter måste sålunda anmälas med tanke på kostnadsökningarna till följd av en investeringsavgift för lastbils-, traktor-, gräv- och jordbruksmaskinverkstäder. Denna uppfattning stöds även av att det här rör sig om antals- och värdemässigt så små volymer att de i större sammanhang saknar betydelse. Närmast såsom en kvalificerad gissning noteras här att antalet sådana anläggningar som skulle vara aktuella under den för investeringsavgiften föreslagna perioden torde begränsas till ca 10-talet per år. Kostnaden per enhet torde i genomsnitt ej överstiga 1 milj. kr.

I *motionerna I: 332* av herr Fritz Persson och *II: 398* av herr Bergman framhålles att statliga bostadslån enligt bostadslånekungörelsen den 5 oktober 1962 (nr 537) kan utgå även för hus som innehåller lokaler för bl. a. butiker, kontor eller bank. Under vissa förutsättningar kan lokalerna inräknas i det låneunderlag som bestämmer bostadslånets storlek. I andra fall kan lokalerna ligga utanför denna beräkning men ingå i beräkningen

av det pantvärde som bestämmer lånets säkerhetsläge. Under vissa förutsättningar slutligen kan bostadslån utgå för uppförande av hus även om däri ingår lokaler, till vilka hänsyn inte tas vid beräkningen vare sig av låneunderlag eller pantvärde. En förutsättning för bostadslån är dock, att huset till minst halva lägenhetsytan, vinds- och källarplan oräknade, innehåller bostäder eller sådana lokaler som inräknas i låneunderlaget.

Enligt motionärernas mening torde propositionen inte syfta till att avgiftsbelägga sådant byggande som på något sätt stöds med statliga bostadslån. Med hänsyn bl. a. till att förordningen kommer att få en annan ställning än nu gällande tillämpningskungörelse till lagen om igångsättnings-tillstånd anser motionärerna eventuella tolkningsproblem i detta hänseende böra undanröjas redan i investeringsavgiftsförordningen.

Motionärerna i *motionerna I: 569* av herrar Mattsson och Enarsson samt *II: 721* av herr Lothigius framhåller i fråga om den del av investeringsavgiften som gäller butikssektorn, att bilismens utveckling och planeringen av bebyggelsen inom större eller mindre bostadsområden har medfört att praktiskt taget alla kedjor för livsmedelshandel under senare år gått in för att bygga rationella och prisbilliga, lätt åtkomliga snabbköpsbutiker för dagligvaror. Det har varit fråga om butiker som i allmänhet förlagts till utkanten av samhällen för att bl. a. möjliggöra goda parkeringsmöjligheter. Även vid planering av sådana butiker i nya bostadsområden har största möjliga hänsyn tagits till bilburna köpare. En ny typ av lokaler för varudistribution har på detta sätt utvecklats i syfte att förenkla hushållens inköpsrutin. Tillverkare av monteringsfärdiga trähus har genom tillverkning av dessa mindre snabbköpsbutiker kunnat kompensera sig för de senaste årens minskade produktion av belåningsbara småhus. Denna fabrication, som under senare år upptagits av trähusbranschen, i intim samverkan med livsmedelskedjorna, i syfte att åstadkomma en billig men rationell butikskonstruktion, fabriktillverkad och uppförd på ändamålsenligt sätt med största möjliga hushållning med arbetskraft, kommer att helt förhindras om den föreslagna 25-procents investeringsavgiften införes. Eftersom trähusbranschen hotas av arbetslöshet på grund av minskad produktion av småhus och eftersom det latent butiksbehovet av antytt slag är mycket stort, bör sådana mindre butiksprojekt, vilkas produktionskostnad i färdigt skick understiger 500 000 kronor, undantas från investeringsavgift.

Enligt *motionerna I: 426* av herr Schött m. fl. och *II: 542* av herr Tobé m. fl. är det synnerligen beklagligt, att i en tid, då idrottsrörelsens ungdomsfostrande verksamhet allmänt erkännes som mycket värdefull och angelägen, inte minst med hänsyn till stigande ungdomsbrottslighet och ungdomens ökade alkoholvanor, en avgift införes, som under en lång tids-

period förhindrar tillkomsten av lokaler och anläggningar, där frivilligt arbetande idrottsledare skulle vara beredda att ta sig an stora skaror av ungdomar. Det är väl känt, att det råder brist på lokaler och anläggningar av detta slag och att kommuner och organisationer har långt avancerade planer, avsedda att förverkligas utan dröjsmål. Ett uppehåll i byggnadsverksamheten på hithörande område måste därför, även på längre sikt, bedömas som synnerligen allvarligt för idrottsrörelsen och dess ungdomsarbete och bli till förfång för hela samhället.

I årets statsverksproposition har höjningen av det s. k. idrottsanslaget begränsats till 3 milj. kr., vilket i och för sig är beklagligt men som torde ha motiverats bl. a. av att man velat avvakta resultatet av den pågående utredningen om statens stöd till idrottsrörelsen. Under sådana förhållanden är det enligt motionärernas uppfattning angeläget, att idrottsrörelsens möjligheter att fortsätta och vidareutveckla sin betydelsefulla verksamhet inte försvåras genom andra åtgärder från samhällets sida.

Avgiftens storlek m. m.

I *motionerna I: 428* av herr Werner och *II: 710* av herr Hermansson m. fl. framhålles att investeringsavgiften — för att få önskad effekt — bör göras differentierad. Motionärerna är inte övertygade om att ens en 25-procentig investeringsavgift kommer att mera verksamt hindra byggandet av bank- och kontorspalats, parkeringshus, varuhus eller ens lyxvillor. Med hänsyn härtill skulle en dubbel avgift för i första hand dylika byggen vara motiverad. Motionärerna förutsätter att gällande förordning om tillståndsgivning kommer att tillämpas i full utsträckning även beträffande byggen där beskattningen kommer att gälla. De erinrar om att nu gällande bestämmelser om tillståndsgivning upphör med utgången av innevarande år. Då det enligt motionärernas mening kan förutsättas dels att tillståndsgivningen kommer att tillämpas parallellt med beskattningen och dels bör gälla även efter att den temporära beskattningen upphört, föreslår motionärerna att förordningens giltighetstid förlängs med ytterligare ett år.

Dispensregeln

I *motionerna I: 327* av herr Lundberg m. fl. och *II: 728* av herr Nordgren m. fl. framhålles att detaljhandeln drabbas av investeringsavgiften om inte butiken är inrymd i ett bostadshus. Detta innebär en så allvarlig begränsning i detaljhandelns utvecklingsmöjligheter, att klara regler beträffande dispens oundgängligen måste tillskapas. Motionärerna understryker, att handeln genomgår en omdaningsprocess, varigenom en avsevärd produktivitetshöjning kunnat åstadkommas inom denna näringsgren. Denna process har

t. o. m. framställt som ett föredöme för andra näringsgrenar. Strukturomvandlingen är emellertid långtifrån avslutad, och det finns avancerade planer på fortsatt utbyggnad. Att denna omvandling kan fortsätta är en avgörande förutsättning för att handeln skall kunna bemästra de stigande distributionskostnaderna och därmed konsumentpriserna. Rationaliseringen inom handeln sker till väsentlig del på så sätt att mindre enheter nedlägges och att nya större och effektiva butiker skapas. Därvid strävar man efter att för ändamålet uppföra särskilda affärsfastigheter, som kan planeras helt med hänsyn till kraven på en rationell butikshantering. Detta gäller inte minst livsmedelssektorn.

Om uppförandet av sådana fastigheter skulle hindras genom en investeringsavgift, medan butikslokaler i ett bostadshus ej skulle belastas, skulle man få en ur effektivitetssynpunkt felaktig inriktning på butiksstrukturen. Det är därför nödvändigt, att bestämmelserna utformas på ett sådant sätt, att felinvesteringar undviks.

Det bör vidare framhållas, att man vid planeringen av nya bostadsområden givetvis också måste planera in erforderliga butiker för att området över huvud taget skall kunna fungera. Butikerna är med andra ord en integrerande del av ett bostadsområde och det vore orimligt att genom en investeringsavgift fördröja uppbyggnaden av planerade butikscentra. Även dessa förhållanden, som är högst väsentliga för de människor som skall flytta in i området, måste beaktas vid utformningen av investeringsavgiften.

Investeringsavgiften har tillkommit med syfte att främja investeringsverksamheten inom industrin. Det bör emellertid understrykas, att produktionen och distributionen av varor hänger så intimt samman, att man inte rimligen kan särskilja det ena ledet från det andra. En rationell utveckling inom näringslivet kräver effektiva insatser inom båda leden.

I *motionerna I: 568* av herr Lundström och *II: 745* av herr Öhvall framhåller motionärerna bl. a. att detaljhandeln, inte minst livsmedelshandeln, under såväl 50-talet som 60-talet fört ett intensivt rationaliseringsarbete för att bemästra de ständigt stegrade kostnaderna. Som exempel nämner motionärerna att personalkostnaderna under en 15-årsperiod (1950—1965) stigit med 252 procent, lokalkostnaderna med 93 procent och kapitalkostnaderna med 86 procent. Trots dessa kostnadsstegringar har livsmedelsdetaljhandeln kunnat klara varudistributionen till en i förhållande till omsättningen oförändrad kostnadsprocent (13—14 procent). Till de mera framträdande rationaliseringssträvandena hör naturligtvis självbetjäningens genomförande under 50-talet, men en annan mycket väsentlig rationalisering har också varit att alla nyetableringar i de nya bostadsområdena kunnat genomföras i fristående butikshus. Därigenom har man vunnit en eftersträvad effektivitet i varuhanteringen, som varit av stor betydelse. När man tidigare inrymde butikslokaler i vanliga hyresfastigheter, hade man alltid att

räkna med trapphus, pelare, sanitära problem, interna kommunikationer och framför allt en orationell varutillförsel (transportsynpunkter).

Skulle den nu föreslagna investeringsavgiften medföra att butikslokaler för dagligvaror måste återföras till bostadsfastigheter, får man en tillbakagång i utvecklingen, som inte kan innebära någon fortsatt effektiv och ur kostnadssynpunkt nödvändig lösning av butikslokalfrågan.

Enligt motionärernas uppfattning bör därför investeringsavgift inte utgå för butiksfastigheter. I vart fall måste tillses att butiksfastigheter som byggs i anslutning till nya bostadsområden inte drabbas av investeringsavgift.

Avslutningsvis erinrar motionärerna om att enligt förslaget investeringsavgift inte behöver erläggas för parkeringsanläggning som anordnas i anslutning till ny bostadsbebyggelse. Lika väl som man bereder parkeringsmöjlighet för invånarna i ett nytt bostadsområde bör man bereda dem möjlighet att göra erforderliga inköp. Det torde ur kundsynpunkt vara minst lika viktigt att nya bostadsområden förses med affärslokaler som parkeringsplatser.

Enligt motionärerna i de likalydande *motionerna I: 577* av herr Harald Pettersson m. fl. och *II: 704* av herr Börjesson i Falköping m. fl. är den i 16 § intagna dispensregeln inte tillräckligt klart utformad. Däri görs intet klart uttalande om den principiella grunden för befrielse från avgiften. Det torde vara angeläget, att en sådan klar grund fastställes, både från allmän rättssäkerhetssynpunkt och för att underlätta ny planering för berörda parter. Sannolikt skulle också arbetsbördan avsevärt minska hos de myndigheter som har att meddela dispens och att övervaka författningens efterlevnad. Det torde strida mot vedertagen uppfattning om billighet och rättvisa att avgiftsbelägga byggherren, vars igångsättande nödvändiggöres av omständigheter som ligger helt utanför byggherrens kontroll.

Enligt *motionerna I: 582* av herr Stefanson m. fl. och *II: 729* av herr Nordgren m. fl. är för en mera nyanserad tillämpning av 16 § i förordningen nödvändigt att dispens kan medges för dels viktiga följdinvesteringar, dels investeringar som medför en betydelsefull rationalisering. Den föreslagna prohibitiva avgiften skulle annars kunna få till resultat att erforderliga följdinvesteringar hindrades, varigenom värdet av tidigare gjorda investeringar väsentligt kunde sjunka. Ett sådant resultat är icke rimligt. Det måste också vara ett samhällsintresse att rationaliseringar, vilkas kostnadsbesparande effekt är högst betydande, skall kunna verkställas.

Herr Stefanson framhåller i *motionen I: 580* att sådana fall kan uppkomma då ett prioriterat projekt — alltså ett projekt för vilket avgift ej behöver erläggas — byggs i nära samband med ett icke prioriterat projekt. Ett byggande av det icke prioriterade projektet kan vara en nödvändighet för att det prioriterade projektet skall fungera på avsett sätt. Mo-

tionären anser det angeläget att dispensregeln i 16 § — om propositionen antages — tillämpas i generös anda. Härvid bör beaktas att befrielse från avgift bör medges för sådant arbete som är en nödvändig förutsättning för att ett annat, prioriterat, byggnadsarbete skall kunna genomföras på planerat sätt.

Herrar Nilsson i Agnäs och Larsson i Norderön framhåller i *motionen II: 725* att Evangeliska fosterlandsstiftelsen, som bedriver missionsverksamhet i hemlandet samt i Tanzania, Etiopien och Indien, är i största behov av medel för sin verksamhet i u-länderna. Samtidigt måste stiftelsen för sin existens ha samlingslokaler i Sverige. Genom citys omgestaltning måste stiftelsen Betlehemskyrkan vid Sergelgatan, och dess andra kyrka på Blasieholmen avyttrades med bifall från Kungl. Maj:t den 18 maj 1962. Kungl. Maj:t godkände samtidigt att EFS för de vid försäljningen influtna medlen skulle uppföra en kyrkobyggnad i Hammarby. Även ritningar och kostnads-kalkyler har vunnit Kungl. Maj:ts godkännande, men däremot har igångsättningstillstånd inte kunnat erhållas. Sådant tillstånd förväntas emellertid under innevarande år.

Investeringsavgiften ställer EFS i en mycket svår situation. Kyrkobyggnaden i Hammarby är oundgängligen nödvändig, men investeringsavgiften skulle fördyra bygget till men för anslagen till arbetet i u-länderna.

Särskilda yrkanden m. m.

Motionärerna i *motionerna I: 582* av herr Stefanson m. fl. och *II: 729* av herr Nordgren m. fl. anser att man för åstadkommande av önskvärd klarhet vid tillämpningen bör foga ett nytt stycke till 1 § i förordningen, av vilket klart framgår att avgift över huvud taget inte skall utgå för arbeten avseende byggnader och anläggningar för industriell verksamhet.

Motionärerna anser vidare att bestämmelsen i 12 § är ägnad att skapa rättsosäkerhet och därför bör utgå ur förordningen.

Slutligen förmenar de att det i 17 § uppställda förbudet mot avdragsrätt vid inkomstbeskattningen direkt strider mot svenska beskattningsprinciper. Motionärerna yrkar därför att avdrag i vart fall skall medges genom avskrivning på anläggningskostnaden.

Som skäl för yrkandet i *motionerna I: 645* av herr Werner och *II: 808* av herr Hermansson m. fl. anförs, att den nu gällande lagen om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete upphör att gälla med utgången av år 1967. Då tillståndsgivningen kommer att tillämpas parallellt med förordningen om investeringsavgift, anser motionärerna att lagen om tillståndsgivning bör förlängas till utgången av år 1968.

Utskottets yttrande

Lagen den 30 juni 1943 om tillståndstvång för byggnadsarbete tillkom som ett led i strävandena att skapa ekonomisk stabilitet i en tid av brist på arbetskraft och byggnadsmaterial. Lagens giltighetstid förlängdes i olika omgångar och utlöpte först vid utgången av juni 1963. Under större delen av giltighetstiden var regleringens huvuduppgift av investeringsbegränsande natur. En annan viktig uppgift för regleringen var att bidra till en sådan spridning av igångsättningstiderna för olika byggnadsföretag, att säsongarbetslösheten inom byggnadsbranschen motverkades. Från och med år 1959 användes byggnadsregleringen uteslutande i sistnämnda syfte.

1963 beslöts att säsongutjämnningen skulle bli en angelägenhet för frivillig samverkan mellan byggarbetsmarknadens parter under aktiv medverkan från arbetsmarknadsmyndigheternas sida. I samband därmed antogs lagen den 31 maj 1963 om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete. Denna lag trädde i kraft den 1 juli 1963 och innebar att Kungl. Maj:t, om de frivilliga åtgärderna visade sig otillräckliga för att trygga säsongutjämnningen, kunde förordna att igångsättningstillstånd skulle inhämtas från arbetsmarknadsmyndighet innan byggnadsarbete påbörjades.

Fullmakten för Kungl. Maj:t att kräva igångsättningstillstånd för byggnadsarbete har vidgats vid två tillfällen, dels 1964 och dels 1965. Enligt nu gällande lag om igångsättningstillstånd kan Kungl. Maj:t, då allvarlig brist på arbetskraft inom byggnadsindustrin råder eller annat avsevärt hinder för byggnadsverksamheten föreligger, förordna att vissa mindre angelägna byggnadsarbeten inte får påbörjas utan sådant tillstånd. Dessa s. k. oprioriterade objekt anges i 3 § kungörelsen den 31 maj 1963 med tillämpningsföreskrifter till lagen om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete (senaste lydelse av 3 § se SFS 1966: 85 och 160).

I propositionen föreslås att för vissa enligt nämnda kungörelse oprioriterade byggnadsarbeten skall erläggas investeringsavgift med 25 procent av byggnadskostnaden. Systemet med investeringsavgift skall gälla under tiden den 1 mars 1967—den 30 september 1968. Till arbeten som skall avgiftsbeläggas hör sådana som avser kontors- och förvaltningsbyggnader, bank- och butikslokaler, bensinstationer och vissa parkeringshus, kyrkliga och andra samlingslokaler, idrottsanläggningar och vissa slag av fritidshus.

Departementschefen har framhållit att en ytterligare aktivering av byggnadsverksamheten nu kan förutses. Om bostadsbyggnadsprogrammet skall kunna säkerställas och den önskade investeringsinriktningen i övrigt åstadkommas krävs därför en skärpt begränsning av det icke prioriterade byggandet. En sådan begränsning åstadkommes enligt departementschefens

mening bäst genom en tidsbegränsad, selektiv avgift av sådan höjd att den får kännbara ekonomiska konsekvenser i de enskilda fallen.

I ett flertal motioner har yrkats avslag på propositionen. I flera motioner har som ett alternativ till avslagsyrkandet framförts yrkanden om frihet från avgiftsplikt för vissa slag av objekt samt om olika begränsningar i avgiftsplikten och en liberal tillämpning av dispensregeln. I vissa motioner har avslagsyrkandet kompletterats med yrkanden av innebörd att gällande byggnadsreglering skärps. I motionerna I: 223 och II: 285 yrkas sålunda införande av bestämmelser om särskild granskning av tillståndsgivningen i fråga om de byggnadsarbeten som avses i propositionen. Motionärerna i motionerna I: 562 och II: 702 anser att Kungl. Maj:t bör utfärda skärpta direktiv för de organ som har att bevilja igångsättningstillstånd, medan motionären i motionen II: 538 yrkar en sådan skärpning av byggnadsregleringen att den i princip innebär byggnadsstopp för de oprioriterade objekt som enligt förslaget beläggs med investeringsavgift. Samme motionär anser att den slutliga prövningen av frågor rörande från samhällets synpunkt betydelsefulla undantag från byggnadsförbud bör ankomma på Kungl. Maj:t.

Några motionärer slutligen har förklarat sig acceptera investeringsavgiften men yrkat vissa ändringar i den föreslagna förordningen till sådan avgift. Motionärerna i motionerna I: 150 och II: 190 yrkar sålunda, att kommunerna befrias från avgift, och i motionerna I: 332 och II: 398 yrkas undantag för byggnadsarbete som stöds med statliga bostadslån. I motionerna I: 320 och II: 413 yrkas skärpning av bestämmelserna. Motionärerna anser att investeringsavgift bör utgå för bostadshus avsett för fritidsändamål så snart bostadsytan överstiger 60 m². Enligt motionerna I: 428 och II: 710 slutligen bör investeringsavgiften göras differentierad.

Allmän enighet torde i dagens läge råda om nödvändigheten av att hålla vissa mindre angelägna byggnadsprojekt tillbaka och bredda utrymmet för bostads- och industribyggande. Med hänsyn till den osäkerhet i konjunktursituationen som de senaste månaderna börjat göra sig gällande finner utskottet någon utbyggnad av det statliga regleringssystemet för närvarande inte påkallad. Enligt utskottets mening kan dessutom vägande skäl åberopas mot den i propositionen valda metoden för en dämpning av investeringsbenägenheten.

Innan utskottet tar slutlig ställning vill utskottet uppta till granskning vissa detaljer i den föreslagna lagstiftningen.

Investeringsavgiften skall enligt förslaget inte vara avdragsgill vid taxeringen och inte få inräknas i anskaffningskostnaden vid beräkning av värdeminskningsskatt. Den kommer i praktiken därför att få en kostnadsfördyrande effekt som vida överstiger 25 procent. Härigenom kan den antas komma att i princip medföra totalstopp för alla icke prioriterade objekt. Den negativa effekten härav ligger i öppen dag.

I den mån verkningarna inte mildras genom en generös dispensprövning — och en sådan synes icke vara avsedd — kommer den föreslagna avgiften att drabba mycket hårt och onyanserat. Förluster eller onödigtvis ökade kostnader kommer att drabba redan planerade projekt och företag som planerat att utnyttja dessa. Sysselsättningen inom vissa delar av byggnadsbranschen och byggnadsämnesindustrin kan komma att äventyras. Nya bostadsområden kommer under avsevärd tid att bli helt funktionsodugliga, trots att departementschefen i propositionen nr 95/1964 med förslag till lag om ändring av 1 § lagen om igångsättningstillstånd förordade att butiker i sådana områden borde bli prioriterade.

Inom modern bostadsbebyggelse i nya bostadsområden samlas oftast butiks-, kontors- och övriga lokaler i särskilda byggnader inom en centrumanläggning. En återgång till det tidigare systemet med butiker och övriga lokaler i bostadshusens bottenvåning skulle enligt utskottets mening innebära en direkt felinvestering. Den i propositionen föreslagna investeringsavgiften inbjuder emellertid till ett sådant förfarande.

Även från administrativ synpunkt kan allvarliga invändningar riktas mot förslaget i propositionen. Departementschefen har framhållit att en selektiv avgift som leder till en dämpning i investeringsbenägenheten förorsakar mindre administrativ belastning än en skärpning av byggnadsregleringen. Enligt utskottets mening måste det i propositionen föreslagna förfarandet — genom att systemet med igångsättningstillstånd skall tillämpas vid sidan av avgiftsbeläggning — antas bli både omständligare och mer tidsödande än det nu tillämpade. Den nuvarande lagen om igångsättningstillstånd skall bibehållas och tillämpas vid sidan av investeringsavgiften. Den som vill utföra ett avgiftsbelagt byggnadsarbete har således först att inhämta vederbörligt tillstånd från länsarbetsnämnd. Har han erhållit sådant åligger det honom att — innan arbetet igångsättes — lämna skriftlig deklARATION med uppgift om den beräknade byggnadskostnaden och att därefter — senast vid arbetets igångsättande — inbetala preliminär avgift. När arbetet slutförts skall han lämna ny deklARATION med uppgift om den verkliga byggnadskostnaden, varefter länsstyrelsen fastställer den slutliga avgiften och reglerar denna i förhållande till den preliminära. Förfarandet förutsätter samråd inte bara mellan arbetsmarknadsmyndigheterna inbördes utan även mellan dessa och länsstyrelserna. I samband med förfarandet hos länsstyrelsen torde frågor ofta uppkomma, huruvida arbetet är avgiftsbelagt eller icke. De tolkningssvårigheter, som redan nu föreligger vid tillämpningen av lagen om igångsättningstillstånd, får en helt annan valör då det gäller en avgift av föreslagen storleksordning. Förordningen om investeringsavgift lämnar t. ex. ingen definition på begreppet byggnadsarbete. Den i 1 § gjorda uppräknningen av oprioriterade objekt kan innefatta också byggnadsarbeten som i vissa situationer avser industriell verksamhet. Det är vidare mycket svårt att med ledning av författningstexten avgöra i vad mån

mindre installations- och reparationsarbeten skall anses undantagna från avgiftsplikt. Överklagningar kan därför antas bli vanliga.

Enligt förslaget skall, om läget på arbetsmarknaden påkallar det eller andra synnerliga skäl föreligger, dispens från avgiften kunna erhållas helt eller delvis. Det kan enligt utskottets mening förutsättas att dispens kommer att sökas i de flesta fall, då igångsättningstillstånd beviljats. Enligt utskottets mening kommer dispensförfarandet därför att bli otympligt i tillämpningen och ytterligare komplicera förfarandet.

Genom det komplicerade förfarandet i olika instanser, som sålunda kan bli nödvändigt, kommer planeringen att förryckas och stora fördyringar att uppkomma.

Utskottet vill vidare understryka att förslaget fått en processuell utformning som knappast kan anses tillfredsställande från byggherrens synpunkt. I en normal taxeringsprocess prövas den skattskyldiges talan i fyra instanser. Enligt förslaget är dessa begränsade till två, länsstyrelsen och kammarrätten. Enligt 17 § taxeringsförordningen skall taxeringsintendent bl. a. verka för att taxeringarna blir likformiga och rättvisa. Han är således inte bara den skattskyldiges motpart i taxeringsprocessen utan också dennes ombud. Han äger också föra talan hos skattedomstol till den skattskyldiges förmån. Från rättssäkerhetssynpunkt måste det enligt utskottets mening anses otillfredsställande att investeringsavgiftsförordningen saknar bestämmelser om rätt för taxeringsintendent eller annan myndighet att anföra besvär över länsstyrelsens beslut. Det kan knappast anses lämpligt att på länsstyrelsen lägga både uppgiften att tillvarata statens intressen och att döma i mål rörande investeringsavgift.

Redan det nu anförda visar att propositionsförslaget inte är ägnat att ligga till grund för lagstiftning i ämnet. Utskottet vill dock från principiella utgångspunkter även anföra följande.

Den i propositionen föreslagna åtgärden för investeringsbegränsning har utformats som en avgift och därigenom givits sken av att vara en generell verkande åtgärd i den ekonomiska politiken. Genom den höga avgiftsprocenten, de speciella skattereglerna samt den avsedda begränsade tillämpningstiden har den emellertid givits en i huvudsak prohibitiv funktion. Detta är också, såsom i propositionen framhålles, fullt avsiktligt. Härigenom kommer emellertid investeringsavgiften i realiteten att verka som en fysisk kontroll. Då dispensreglerna torde vara avsedda att tillämpas restriktivt kommer den även att bli en fysisk kontroll av synnerligen grov och onyanserad karaktär. Den kommer sålunda icke att ta hänsyn till de olika projektens angelägenhetsgrad från samhällelig synpunkt. Vidare kommer den att slumpartat drabba dem, som vid den aktuella tidpunkten just står i begrepp att påbörja byggnadsarbeten av de slag, som beläggs med investeringsavgift, och nu tvingas till omdisposition och nya planeringar eller hindras att utnyttja redan nedlagda kostnader.

En reglering av nu gällande typ är — även om den i och för sig är föga önskvärd — då att föredra eftersom den på ett helt annat sätt kan ta hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet. Graden av dämpning kan även regleras efter de vid varje tidpunkt rådande förhållandena på det ekonomiska området. Möjlighet finnes även inom ramen för den gällande lagstiftningen att återföra tillståndsprövningen från länsarbetsnämnderna till arbetsmarknadsstyrelsen, och genom direktiv kan tillståndsgivningen även centralt regleras.

Det behov, som propositionsförslaget avser att fylla, kan således enligt utskottets mening med större fördel tillgodoses inom ramen för tillämpningen av den gällande lagstiftningen. Utskottet avstyrker därför bifall till propositionen. Några särskilda direktiv från riksdagens sida rörande tillämpningen av lagen om igångsättningstillstånd torde icke heller erfordras.

Utskottets ställningstagande innebär dels bifall till motionerna I: 419 och II: 533 samt II: 133, dels bifall till motionerna I: 223 och II: 285, I: 562 och II: 702 samt II: 538, i vad de avser yrkande om avslag på propositionen. Övriga yrkanden torde böra avslås i den mån de inte kan anses besvarade genom vad utskottet ovan anfört.

Vad angår yrkandet i motionerna I: 645 och II: 808 om en förlängning av giltighetstiden för lagen om igångsättningstillstånd i dess nuvarande lydelse torde, därest förhållandena så påkallar, en proposition med förslag om förlängd giltighetstid av 1 § andra stycket lagen om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete komma att föreläggas innevarande års höstriksdag. Vid sådant förhållande anser utskottet att anledning inte föreligger för riksdagen att på nu föreliggande material besluta om dylik förlängd giltighetstid. Utskottet avstyrker därför motionerna.

Övriga motionsyrkanden, som avser ändringar i olika avseenden i propositionsförslaget, bör med hänsyn till utskottets ställningstagande inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen — med bifall till de likalydande motionerna I: 419 av herrar Dahlén och Bengtson samt II: 533 av herrar Hedlund och Ohlin och till motionen II: 133 av herr Källstad samt i anledning av de likalydande motionerna I: 223 av herr Ferdinand Nilsson m. fl. och II: 285 av herr Persson i Heden, I: 562 av herr Holmberg m. fl. och II: 702 av herr Bohman m. fl. samt motionen II: 538 av herr Lundberg — måtte avslå Kongl. Maj:ts förevarande proposition nr 10;

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 20 av herr Svenungsson samt II: 23 av herrar Fridolfsson i Stockholm och Werner,

2) de likalydande motionerna I: 97 av herr Gösta Jacobsson m. fl. samt II: 135 av fru Sundberg och herr Turesson,

3) de likalydande motionerna I: 150 av herr Torsten Hansson m. fl. och II: 190 av fru Hörnlund m. fl.,

4) de likalydande motionerna I: 223 av herr Ferdinand Nilsson m. fl. och II: 285 av herr Persson i Heden,

5) de likalydande motionerna I: 313 av herr Eric Carlsson och II: 409 av herr Johansson i Skärstad m. fl.,

6) de likalydande motionerna I: 318 av herr Nils-Eric Gustafsson och II: 418 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl.,

7) de likalydande motionerna I: 320 av herr Torsten Hansson och II: 413 av herr Josefsson i Halmstad m. fl.,

8) de likalydande motionerna I: 325 av herrar Thorsten Larsson och Mattsson samt II: 412 av herr Josefson i Arrie m. fl.,

9) de likalydande motionerna I: 327 av herr Lundberg m. fl. och II: 728 av herr Nordgren m. fl.,

10) de likalydande motionerna I: 332 av herr Fritz Persson och II: 398 av herr Bergman,

11) de likalydande motionerna I: 425 av herr Harald Pettersson och II: 531 av herr Börjesson i Glömminge m. fl.,

12) de likalydande motionerna I: 426 av herr Schött m. fl. och II: 542 av herr Tobé m. fl.,

13) de likalydande motionerna I: 428 av herr Werner och II: 710 av herr Hermansson m. fl.,

14) de likalydande motionerna I: 557 av herr Eric Carlsson m. fl. samt II: 530 av herrar Boo och Eliasson i Sundborn,

15) de likalydande motionerna I: 562 av herr Holmberg m. fl. och II: 702 av herr Bohman m. fl.,

16) de likalydande motionerna I: 568 av herr Lundström och II: 745 av herr Öhvall,

17) de likalydande motionerna I: 569 av herrar Mattsson och Enarsson samt II: 721 av herr Lothigius,

18) de likalydande motionerna I: 577 av herr Harald Pettersson m. fl. och II: 704 av herr Börjesson i Falköping m. fl.,

19) de likalydande motionerna I: 582 av herr Stefanson m. fl. och II: 729 av herr Nordgren m. fl.,

- 20) de likalydande motionerna I: 645 av herr Werner och II: 808 av herr Hermansson m. fl.,
- 21) motionen I: 228 av herr Wallmark,
- 22) motionen I: 580 av herr Stefanson,
- 23) motionen II: 82 av herr Berglund m. fl.,
- 24) motionen II: 202 av herrar Åberg och Svensson i Kungälv,
- 25) motionen II: 538 av herr Lundberg,
- 26) motionen II: 706 av herr Eriksson i Bäckmora, ävensom
- 27) motionen II: 725 av herrar Nilsson i Agnäs och Larsson i Norderön,
måtte, i den mån de icke kan anses besvarade genom vad utskottet ovan anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Stockholm den 14 februari 1967

På sammanstatta bevillnings- och tredje lagutskottets vägnar:

JOHN ERICSSON

Närvarande:

från bevillningsutskottet: herrar John Ericsson, Stefanson, Wärnberg, Gösta Jacobsson, Elofsson*, Brandt, Andersson i Essvik och Björkman;

från tredje lagutskottet: herrar Alexanderson, Knut Johansson, Herbert Larsson, Nyberg, fru Torbrink, herrar Grebäck, Bengtson i Solna och Hammarberg.

* Icke närvarit vid justering av utlåtandet.

Reservation

av herrar *John Ericsson, Wärnberg, Brandt, Andersson* i Essvik, *Knut Johansson, Herbert Larsson, fru Torbrink* och herr *Hammarberg*, vilka ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande, som börjar på s. 26 med orden »Allmän enighet» och slutar på s. 29 med orden »riksdagens åtgärd.» bort ha följande lydelse:

Allmän enighet torde i dagens läge råda om nödvändigheten av att hålla vissa mindre angelägna byggnadsprojekt tillbaka och bredda utrymmet för bostads- och industribyggnad.

I åtskilliga motioner framförs emellertid kritik mot den i propositionen valda metoden för en dämpning av investeringsbenägenheten. Därvid framhålls bl. a. att en selektiv investeringsavgift inte kan anses ha några fördelar framför en fysisk detaljreglering. Det understryks också att det föreslagna förfarandet är administrativt otympligt och att avgiften genom sin storlek och på grund av att den inte är avdragsgill vid taxeringen orsakar kostnadsfördyringar som kommer att leda till totalstopp för de oprioriterade objekten och därmed medföra svårt avbräck särskilt för byggnadsföretagen. I några motioner uttalas farhågor för att man genom en ytterligare kraftig dämpning av oprioriterade objekt under en i förväg bestämd tidsperiod kommer att skapa ett ackumulerat investeringsbehov, vilket efter periodens utgång kommer att innebära att kapitalmarknaden ställs inför orimliga krav.

Som tidigare nämnts infördes en byggnadsreglering i vårt land redan genom 1943 års lag om tillståndstvång för byggnadsarbete. Arbetsmarknadsorganens prövning av igångsättningstillstånd med hänsyn till tillgängliga arbetskrafts- och kapitalresurser har vid sidan av vissa inslag i den allmänna kreditpolitiken varit det hittills använda instrumentet för att åstadkomma önskad fördelning av investeringarna. Inte minst erfarenheterna från senare år ger emellertid vid handen att det knappast är möjligt att nå en effektiv begränsning och styrning av investeringarna via den prövning av igångsättningstillstånd som äger rum hos länsarbetsnämnderna. Andra metoder måste därför prövas om man vill nå syftet att effektivt dämpa mindre angelägna investeringar.

Enligt utskottets mening kan den i propositionen föreslagna investeringsavgiften vara väl ägnad att tillgodose ett sådant syfte genom att den är tidsbegränsad och av sådan höjd att den medför kännbara ekonomiska konsekvenser i de enskilda fallen. Utskottet anser att förordningen om investeringsavgift kommer att leda till en mindre administrativ belastning än en skärpning av byggnadsregleringen.

Utskottet kan vidare inte dela uppfattningen att avgiften — såsom framhållits av vissa motionärer — kommer att få någon nämnvärd negativ effekt för byggnadsindustrin. Den f. n. rådande arbetslösheten inom byggnadsfacket torde till stor del vara säsongmässigt betingad. Även om införandet av avgiften för flera företag kommer att nödvändiggöra en inriktning av produktionen på prioriterade objekt, torde sysselsättningen inom byggnadsindustrin inom en snar framtid ha nått full nivå.

De i vissa motioner uttalade farhågorna för vad som kan komma att hända vid avgiftsperiodens slut är enligt utskottets mening också överdrivna. Naturligtvis kommer det då att finnas ett visst behov av investeringar i oprioriterade objekt. Ett sådant behov skapar man vare sig man som medel att begränsa investeringar anlitar en generell verkande lagstiftning eller en

skärpt prövning av igångsättningstillstånd. Någon »investeringsexplosion» på hösten 1968 behöver det emellertid sannolikt inte bli. I den mån planeringen av oprioriterade projekt inte är färdig då avgiften börjar uttas, torde dessa med hänsyn till de avsevärda projekteringskostnaderna komma att skjutas på framtiden, åtminstone i sådana fall då tveksamhet råder, om efter avgiftsperiodens slut igångsättningstillstånd kan erhållas. En viss projektering kan dock förutsättas äga rum även under avgiftsperioden, i första hand i statlig och kommunal regi. En alltför kraftig investeringsbenägenhet inom det oprioriterade området efter avgiftsperiodens utgång kan givetvis komma att äventyra det syfte man vill vinna med avgiften. Enligt utskottets mening bör man därför genom en översyn av tillståndslagstiftningen söka komma till rätta med de problem som eventuellt kan uppkomma, då avgiften upphör att gälla. Utskottet har erfarit att frågan om förlängning av lagen om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete i dess nuvarande lydelse f. n. är föremål för Kungl. Maj:ts prövning och att förslag i ämnet torde komma att föreläggas innevarande års höstriksdag. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t därvid har uppmärksamheten riktad på förevarande spörsmål.

Med det anförda anser utskottet sig böra biträda förslaget i propositionen. Utskottet avstyrker således bifall till samtliga motionsyrkanden om avslag på propositionen och om omedelbar skärpning av reglerna om tillståndsgivning och deras tillämpning. Utskottet kan inte heller biträda förslaget i motionen II: 538 om att den slutliga prövningen av tillståndsgivningen i vissa fall bör ankomma på Kungl. Maj:t. En sådan ordning kan visserligen tänkas innebära en rigorösare prövning av tillståndsgivningen men torde medföra avsevärda administrativa olägenheter.

Utskottet behandlar härefter de motioner, som innehåller yrkanden om undantag från och andra begränsningar i avgiftsplikten.

Därvid vill utskottet inledningsvis framhålla att investeringsavgiften inte är avsedd att medföra något totalstopp för det oprioriterade byggandet. Genom en dispensregel i 16 § i förordningen kan Kungl. Maj:t, om läget på arbetsmarknaden påkallar det eller andra synnerliga skäl föreligger, medge befrielse från avgiften helt eller delvis. Det kan med hänsyn härtill ifrågasättas om det är motiverat att för vissa kategorier av objekt medge generella undantag från investeringsavgift i författningstexten. Sådana undantag kan visserligen tänkas minska antalet dispensansökningar. En utbyggnad av undantagsreglerna är emellertid också ägnad att försvåra tillämpningen och äventyra syftet med lagstiftningen.

I motionerna yrkas undantag från skatteplikt för ett mycket stort antal objekt, kommunala investeringar, fritidsanläggningar som uppförs med statligt lokaliseringsstöd, vissa butiksprojekt, kyrkor och samlingslokaler, idrottsanläggningar m. m.

De skäl som framförts för ett generellt undantagande av kommunerna från avgiftsskyldighet finner utskottet inte bärande. Åtskilliga kommunala investeringar måste anses vara mindre angelägna från allmän synpunkt och torde utan större olägenhet kunna skjutas på framtiden. Detsamma torde med fog kunna sägas om många byggnadsprojekt avseende kyrkor, samlingslokaler, idrotts- och fritidsanläggningar m. m. Det bör observeras att de för kommunerna mest angelägna byggnadsinvesteringarna, såsom bostäder, sjukhus, barndaghem och ålderdomshem, inte omfattas av förordningens bestämmelser.

Med det anförda anser utskottet sig böra avstyrka bifall till yrkandena om generella undantag från avgiftsplikten. Sådana undantag bör således lämpligen ske genom dispens. Det är angeläget att dispensregeln inte tolkas alltför restriktivt och en dispens kan givetvis utformas så, att den gäller generellt för vissa arbeten. Som tidigare framhållits torde avsikten med propositionen inte vara att införa totalstopp för allt oprioriterat byggande. Det väsentliga syftet med avgiften är snarare att få till stånd ett uppskov av sådana projekt som utan allvarigare olägenhet kan igångsättas vid en senare tidpunkt. Det sagda gäller samtliga de objekt, som avgiftsbeläggs. Enligt utskottets uppfattning är det angeläget att dispens medges där detta är påkallat av lokaliserings- eller sysselsättningspolitiska skäl. Vidare bör enligt utskottets mening hus som uppförs med statliga lån inte avgiftsbeläggas och detsamma bör gälla byggnadsarbeten som utförs med stöd av bidrag av allmänna medel för ett särskilt ändamål, såsom exempelvis arbeten på en benstation med anledning av omläggningen till högertrafik. Vid dispensgivningen bör också hänsyn tas till det behov av servicelokaler som kan finnas i nyanlagda bostadsområden. Avgift bör givetvis inte heller utgå då byggnadsarbete utförs på grund av omständighet utanför byggherrens kontroll.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till de motionsyrkanden som gäller ändring av 1 och 16 §§ i förordningen.

Vad härefter angår det i motionerna I: 320 och II: 413 framförda yrkandet om en skärpning av bestämmelserna i fråga om hus avsett för fritidsändamål talar enligt utskottets mening vissa skäl för en sänkning av den avgiftspliktiga bostadsytan till 60 m². Med hänsyn till att överensstämmelse bör råda mellan tillämpningskungörelsen till lagen om igångsättningstillstånd och investeringsavgiftsförordningen är utskottet inte berett att i nu förevarande sammanhang tillstyrka bifall till motionerna I: 320 och II: 413.

Utskottet delar heller inte den i motionerna I: 428 och II: 710 framförda uppfattningen att investeringsavgiften bör differentieras. Från enkelhetssynpunkt är en enhetlig avgift att föredra. Det kan inte anses motiverat att för viss byggnation sätta en så hög procentsats som 50. Den föreslagna 25-procentiga avgiften torde vara väl tilltagen för att uppfylla den eftersträvade begränsningen.

Motionärerna i motionerna I: 582 och II: 729 anser bestämmelsen i 17 §

om förbud mot avdrag för investeringsavgift strida mot svenska beskattningsprinciper. De anser att sådan avgift i vart fall bör inräknas i anskaffningskostnaden för anläggningen och avdrag sålunda medges i form av årliga värdeminskningssavdrag.

Bestämmelsen att avdrag för investeringsavgift inte i någon form skall medges vid inkomsttaxeringen är avsiktlig med hänsyn till att sådan avgift kan komma att erläggas såväl av byggherrar, som kan utnyttja avdraget vid inkomsttaxeringen, som av sådana som inte är skattskyldiga. Om avgiften skall verka prohibitivt, bör den drabba alla byggherrar i princip lika. Utskottet avstyrker således bifall till nämnda yrkande.

Utskottet kan inte heller biträda det i sistnämnda motioner framställda yrkandet att den i 12 § intagna bestämmelsen om åtgärder för förhindrande av skatteflykt bör utgå ur författningstexten. Bestämmelsen är enligt utskottets mening inte ägnad att skapa någon rättsosäkerhet. Om investeringsavgiften skall få avsedd effekt är det av vikt att myndigheterna har möjlighet att verksamt ingripa mot åtgärder som innebär ett kringgående av lagstiftningen. Bestämmelser av liknande art finns också inom andra områden av skattelagstiftningen och innebär således inte någon nyhet. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna I: 582 och II: 729 jämväl i denna del.

I samma motioner yrkas ett förtydligande tillägg till 1 § i förordningen av innebörd att »arbeten avseende byggnader och anläggningar för industriell verksamhet» inte skall avgiftsbeläggas. Motionärerna torde bl. a. syfta på de tolkningssvårigheter som kan uppkomma i fråga om industrins försäljnings- och utställningslokaler.

De fall, där tveksamhet råder i fråga om vad som skall anses hänförligt till »industriell verksamhet», bör lämpligen lösas dispensvägen. Något skäl att särskilt förtydliga lagtexten torde inte föreligga. Utskottet avstyrker således motionerna även i nu berörda del.

Vad slutligen beträffar frågan om en utsträckning av giltighetstiden för lagen om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete får yrkandet genom utskottets uttalande i annat sammanhang anses ha blivit tillgodosett. Av anförda skäl avstyrker utskottet bifall till motionerna I: 645 och II: 808.

dels ansett att utskottet bort hemställa,

A) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 10, antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om investeringsavgift för vissa byggnadsarbeten;

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 20 av herr Svenungsson samt II: 23 av herrar Fridolfsson i Stockholm och Werner,

2) de likalydande motionerna I: 97 av herr Gösta Jacobsson m. fl. samt II: 135 av fru Sundberg och herr Turesson,

3) de likalydande motionerna I: 150 av herr Torsten Hansson m. fl. och II: 190 av fru Hörnlund m. fl.,

4) de likalydande motionerna I: 223 av herr Ferdinand Nilsson m. fl. och II: 285 av herr Persson i Heden,

5) de likalydande motionerna I: 313 av herr Eric Carlsson och II: 409 av herr Johansson i Skärstad m. fl.,

6) de likalydande motionerna I: 318 av herr Nils-Eric Gustafsson och II: 418 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl.,

7) de likalydande motionerna I: 320 av herr Torsten Hansson och II: 413 av herr Josefsson i Halmstad m. fl.,

8) de likalydande motionerna I: 325 av herrar Thorsten Larsson och Mattsson samt II: 412 av herr Josefson i Arrie m. fl.,

9) de likalydande motionerna I: 327 av herr Lundberg m. fl. och II: 728 av herr Nordgren m. fl.,

10) de likalydande motionerna I: 332 av herr Fritz Persson och II: 398 av herr Bergman,

11) de likalydande motionerna I: 419 av herrar Dahlén och Bengtson samt II: 533 av herrar Hedlund och Ohlin,

12) de likalydande motionerna I: 425 av herr Harald Pettersson och II: 531 av herr Börjesson i Glömminge m. fl.,

13) de likalydande motionerna I: 426 av herr Schött m. fl. och II: 542 av herr Tobé m. fl.,

14) de likalydande motionerna I: 428 av herr Werner och II: 710 av herr Hermansson m. fl.,

15) de likalydande motionerna I: 557 av herr Eric Carlsson m. fl. samt II: 530 av herrar Boo och Eliasson i Sundborn,

16) de likalydande motionerna I: 562 av herr Holmberg m. fl. och II: 702 av herr Bohman m. fl.,

17) de likalydande motionerna I: 568 av herr Lundström och II: 745 av herr Öhvall,

18) de likalydande motionerna I: 569 av herrar Mattsson och Enarsson samt II: 721 av herr Lothigius,

19) de likalydande motionerna I: 577 av herr Harald Pettersson m. fl. och II: 704 av herr Börjesson i Falköping m. fl.,

20) de likalydande motionerna I: 582 av herr Stefanson m. fl. och II: 729 av herr Nordgren m. fl.,

21) de likalydande motionerna I: 645 av herr Werner och II: 808 av herr Hermansson m. fl.,

- 22) motionen I: 228 av herr Wallmark,
- 23) motionen I: 580 av herr Stefanson,
- 24) motionen II: 82 av herr Berglund m. fl.,
- 25) motionen II: 133 av herr Källstad,
- 26) motionen II: 202 av herrar Åberg och Svensson i Kungälv,
- 27) motionen II: 538 av herr Lundberg,
- 28) motionen II: 706 av herr Eriksson i Bäckmora, ävensom
- 29) motionen II: 725 av herrar Nilsson i Agnäs och Larsson i Norderön,
måtte, i den mån de icke kan anses besvarade genom vad utskottet ovan anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.